

Käymäläkylä, kakssataa metriä!

– Mämmilä heräsi eloon Oulussa

Teksti ja kuvat:

TIMO MYLLYNIEMI

Juhannusaatto vuonna 1990 oli sarjakuvapiirtäjä Tarmo Koivistolle varmasti ikimuistettava. Sarjakuvan ammattilainen saa harvoin osakseen aplodeja, varsinkaan teatteriyhteisön edessä, mutta juhannusaattona näin tapahtui. Silloin käveli Tarmo Koivisto yhdessä 16-päisen näyttelijäkatraan ja ohjaaja Jari Forsmanin kanssa Oulun Hupisaaren kesäteatterin lavalle vastaanottamaan yleisön suosionosoituksia juuri ensi-iltansa saaneesta Mämmilä-näytelmästä.

Tarmo Koiviston Mämmilää pidetään yleisesti Suomen parhaana sarjakuvaan. Vuonna 1978 puupäähätulla palkittu sarjakuva ilmestyy kaksi kertaa kuukaudessa Helsingin Sanomien kuukausilitteessä. Albumeina Mämmilää on ilmestynyt kuusi kappaletta, seitsemäs tulee myyntiin joulun alla.

Viime talvena tarttui Oulun kaupunginteatterin näyttelijä **Jari Forsman** jo kauan aikaa suunnittelemaansa aiheeseen. Forsman soitti Koivistolle Helsinkiin ja kysyi häneltä lupaa sovittaa Mämmilä uios sarjakuvan sivuilta teatterin lavalle.

– Mä muistan kuinka mä pentuna lueskelin Mämmilää ja inostuin siitä heti. Oulun Työväen Näyttämö otti minuun yhteyttä tuossa talvella ja kysyi kiinnostaisiko mua ohjata tämä näytelmä heille. En kieltäytynyt.

Mämmilää on toki aikaisemminkin yritetty sovittaa näytelmäksi. Tarmo Koivisto kertoi, että häneen ovat olleet yhteydessä mm. TV 2, joka halusi aiheesta TV-sarjan ja elokuvaohjaaja Rauni Mollberg elokuvahanke mielessään. Jokainen hanke kuitenkin kariutui ja aina syynä oli käsikirjoituksen teon vaikeus.

– Sarjakuva, joka on sekä tekstiä että kuvaa, on mun mielestä paljon vaikeampaa sovitaa näytelmäksi kuin vain pelkkä kirja. En siis ihmettele ollenkaan, että käsikirjoituksen teko Mämmi-

lään ei ole ollut kovin helppoa, korostaa Jari Forsman.

Koivistolla ei ollut mitään huomauttamista Mämmilän käsikirjoitukseen, vaan hän totesi, että näytelmää tehdään näytelmän keinoin, eikä sarjakuvan keinoin.

– On selvä asia, että näytelmää tehtäessä joudutaan poikkeamaan Mämmilän tekstistä ja tapahtumista, sillä on otettava huomioon, että lähtökohtana on jatkuvajuoninen sarjakuva, jossa uusia tapahtumia ja henkilöitä tulee koko ajan lisää.

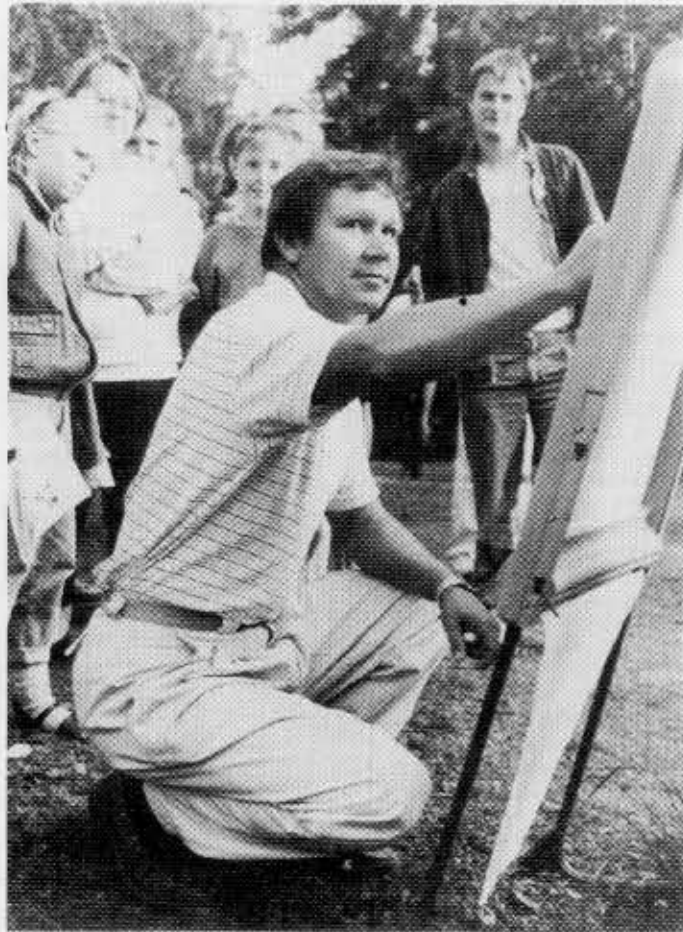
Tärkeintä on, että itse sarjakuvan henki tavoitetaan ja siinä oululaiset ovat onnistuneet. Tarmo Koivisto kiittelee.

Tarmo Koivisto kävi Oulussa seuraamassa näytelmän harjoituksia toukokuussa, sekä oli mukana Mämmilän ensi-illassa ja viimeisessä esityksessä heinäkuun lopulla.

Ei päähenkilöitä

Itse näytelmän pääjuonena oli se, kuinka Mämmilän kylän elämä häiriintyy, kun sinne aletaan pystyttämään uutta matkailuväliä, käymäläkylää.

Käymäläkylän puuhamehena toimi johtaja Isopallo, joka palkkaa kylän toimitusjohtajaksi Mämmilän hiihtomestarin Leevi Pikkulan. Lopulta Paskahuusiky- lä, kuitenkin tekee konkurssin ja Leevi joutuu takaisin lykkimään rullasuksiaan. Sarjakuvassahan vastaava tapahtuma oli Isopallon

Juniper-tehtaan nousu ja tuho.

– Itse asiassa tämä näytelmä kertoo siitä, kuinka pikkukylästä kuten Mämmilä tehdään sellainen helvetin city-keskus, josta kaikki vanha on tuhottu uuden tieltä, kertoo ohjaaja Forsman, joka oli tehnyt myös näytelmän käsikirjoituksen. Mämmilän henkilöahmoista oli mukaan otettu 16 hahmoa. Pois näytelmästä oli jätetty varsin monta itse sarjakuvassa oleellista henkilöä, mutta toisaalta eräisiin hahmoihin oli otettu aineksia toisista. Mm. nuorisiohjaaja Hemasta oli tehty myös paikallislehden toimittaja ja luonnonsuojelija, joka pelastaa Lepolan vaarin savusaunan.

Toisaalta taas sarjakuvassa "si-vurooleissa" olleet hahmot olivat samalla saaneet enemmän tilaa Mämmilän elämässä. Forsman ei ollut kirjoittanut näytelmään yhtään pääroolia, vaan kaikki näyttelijät olivat lavalla saman arvoisissa rooleissa. Ehkä eniten

Mämmilän piirtäjä Tarmo Koivisto sai myös oman roolinsa Mämmilän näytelmässä. Hän esitti siinä sarjakuvapiirtäjä Tarmo Koivistoa, joka piirsi kankatyrejä yleisöstä. Mämmilän ohjaaja ja käsikirjoittaja Jari Forsman (oik. takana) tarkkailee Koiviston roolityöntekoa.

joukosta rooleina erottuivat Lepolan vaari ja Rönkä, sekä posti-Aune.

Mämmilän puuvustus oli tehty paljolti sarjakuvan perusteella. Puuvustuksesta vastannut **Eila Rovio** oli tehnyt tarkkaa työtä; näyttelijät olivat kuin suoraan Mämmilän sivuilta ulos loikanneita. Paras asu oli posti-Aunella, mutta se olikin peräisin Koivistolta itseltään. Asu oli teetetty aikoinaan kolmannen Mämmilä-albumin julkistamistilaisuuteen.

Näytelmä itsessään oli kevyempi versio sarjakuvasta. Mämmilän vakavista teemoista ei oltu otettu mukaan niin paljon kuin hauskoista, mutta tämä on varsin ymmär-

rettävää, sillä olihan kyseessä kesänäytelmä, jonka on oltava kevyempi luonteeltaan.

Mämmilä mämmiriehassa

Mämmilä-näytelmän erikoisuus itse näytelmänä oli väliaika. Tai itseasiassa näytelmällä ei ollut väliaikaa lainkaan, sillä sen tilalla vietettiin Mämmiriehaa. Mämmiriehassa oli yleisölle tarjolla erilaista toimintaa tyyliin: heitä Hema pällöillä, lähde "lemmennistelylle" Ronkaisen kanssa, kuvauti itsesi posti-Aunen vierellä jne. Ja kaiken päälle sai ostaa kupposen mämmiä!

Mämmiriehan toiminnasta huolehtivat näyttelijät itse, roolensa mukaan. Mm. taiteilija Viljanen otti poseerauskuvat posti-Aunesta ja konstaapeli Jalakanen valvoi järjestystä riehassa.

Mämmilä sai Oulun alueen lehdistä varsin hyvät arvostelut ja erityisesti näytelmän esiintyjäkaartia kehuittiin taitavaksi. Erikoismaininnan saivat posti-Aunea esittänyt **Leena Markkanen** ja nuorisiohjaaja Heman roolissa ollut **Anu Laakko**. He olivat tehneet rooleistaan enemmänkin kuin vain esikuviansa näköisiä.

Tarmo Koivisto sanoin ensi-ilian jälkeen, että hän oli löytänyt luomistaan henkilöahmoista paljon uusia piirteitä, nähtyään ne nyt elävinä teatterin lavalla.

Mämmilä ei ollut ensimmäinen Suomessa nähty sarjakuvaan perustuva näytelmä, mutta taatusti paras sellainen. Toivotaan, että sama kehitys jatkuu myös tulevaisuudessa, sillä ovathan maailman tämän hetken suosituimmat elokuvatkin sarjakuvien perustuvia, kuten Batman ja Dick Tracy. Ja mikä ettei Mämmiläkin voisi vielä joskus ilmestyä elokuvakankaillo, jos vaikkapa Mollberg saisi aiheesta vihdoin tehtyä käsikirjoituksen. **!!!**

Mämmilän väki maaherra vastaanottamassa. Mämmiläläiset esittivät maaherralle kublousuntta käymäläkylän avajaisissa. Etualalla Varpu-Viljammi "ekopioituksi".

"Nonni pojaat, eiköhän lähtä kammarille". Konstaapeli Jalakanen (Tapio Seppälä) taas kerran Ronkaisen porukan kimpussa. Varpu-Viljammit (Olli Aakko) on jo "viime katkennu", mutta taiteilija Viljasella (Esa T. Lukka) ja Ronkaisella (Mike Nuojus) juttu vielä sujuu.

"Miten mä nä voisn kypärsä käyttää. Sehan pillas mun kampauksen!" Posti-Aune (Leena Markkanen) perustelee konstaapeli Jalakalle (Tapio Seppälä) miksei hän käytä suojakypärää mopolla ajaessaan.

